

HABERLERDEKİ ÜNİVERSİTE 2022

MEDYA GÖZLEM RAPORU

Yazan: Beyza Kural
Danışman: Burak Özçetin

02

HABERLERDEKİ ÜNİVERSİTE

GİRİŞ

Haberlerdeki Üniversite raporlarımızın bu ikinci dizisinde hükümet yanlısı medyada üniversite öğrencilerinin ve üniversitelerin nasıl temsil edildiğini derinlemesine şekilde ele alacağız. Haber söylemi ve haber çerçeveleri yapacağımız analizin kuramsal ve yöntemsel çerçevesini çizecek.

Çerçeveler insanların yeni bilgileri sınıflandırabilmek için başvurdukları görece istikrarlı ve toplumsal olarak paylaşılan kategori/sınıflandırma sistemleri olarak tanımlanabilir. İnsanlar bir yandan yeni bilgileri/haberleri bu çerçeveler içerisinde okurlar; medya da bilgilerin/haberlerin sunumunda çerçevelere başvurur. Çerçevelemek esasen seçmeyi ve önem vermeyi barındırır.

Peki haber bir meseleyi nasıl çerçeveler? Haberlerin sadece “haberdar etmediğini”, yoğun bir şekilde ideolojik metinler olduğunu biliyoruz. Haber metni bir konuyu sorunları tanımlayarak, sebep sonuç ilişkileri kurarak, ahlaki yargılarda bulunarak ve açık ya da örtük çözüm önerileri sunarak çerçeveler. Çerçeveleme analizi ile birlikte düşünülebilecek söylem çözümlemesi de metnin anlatı yapısını ve örgüsünün inşa ettiği anlam dünyasını çözümlemeyi hedefler.

03

Söylem şeyleri (toplumsal aktörleri ve öznelere de içerecek bir şekilde) sınıflandıran, adlandıran ve konumlandıran; bu şeylere dair bilgi üreten ve bu şeyler üzerinde iktidar ve sınırlama uygulayan kurumsallaşmış ve yerleşmiş konuşma ve ifade biçimleri (sadece dilsel değil, pratiklerde ve kurumlarda cisim bulan ifade biçimleri de) şeklinde tanımlanabilir. Farklı metinleri ve olayları kapsayan örüntülere, ortaklıklara, ilişkilere bakmaya başladığımızda incelediğimiz şey söylemdir. Söylem çözümlemesi metinde görünenin ötesinde sözcük, terim ve kavramların ürettikleri ilişkilere, tarihsel süreçlere ve paradigmaya bakar. Dil bir ideolojik/politik mücadele alanıdır ve içerik kadar biçim de önemlidir.

Önümüzdeki raporlarda politik ve muhalif öğrencilerin “din düşmanları”, “teröristler” ve “sapıklar” olarak nasıl yaftalandıklarını, makbul üniversite öğrencisinin ve makbul politik eylemin nasıl tanımlandığını, barınma ve geçim hakkı talep eden öğrencilerin nasıl temsil edildiklerini, AKP’nin “üniversite mucizesi”ni ve adli haberlerde üniversite öğrencilerinin ele alınışını ayrı ayrı örnekleriyle inceleyeceğiz.

Hazırlayacağımız raporların demokratik ve katılımcı üniversite idealine katkı sunması dilediğiyle. Keyifli okumalar.

Burak Özçetin
Beyza Kural

04

I. HABERLERDE HEDEF GÖSTERME “DİN DÜŞMANLARI”

Haberlerdeki Üniversite II raporları için A Haber, Akşam, Yeni Şafak, Takvim, Türkiye, Sabah, Yeni Akit, Milli Gazete’de 2022 yılında üniversite öğrencilerini içeren 300 haberi inceledik. Bu haberlerden öne çıkan, farklı kaynaklarda tekrar eden örüntüler hakkında raporlar hazırladık. Okumakta olduğunuz ilk raporumuz politik ve muhalif üniversite öğrencilerinin “din düşmanı” olarak yansıtılması hakkında.

Bu konuda 22 haberi yakından inceledik. “Din düşmanlığı” ana başlığı altında “dine hakaret”, dini aşağılama” vurguları öne çıktı. Bu haberlerde kimlerin hangi isimlerle, hangi eylemleri nedeniyle hedef gösterildiği, meşruiyet sağlamak için hangi vurguların tekrarlandığı alt başlıklarımız oldu.

Konu “din düşmanlığı” olduğunda haberlerde söz konusu olan din “İslamiyet” iken, bu düşmanlığa gerekçe kimi zaman bir şarkı sözü, kimi zaman bir performans, kimi zaman dersteki ifadeler oldu. Tanımlar öğrenciden “provokatör”e, akademisyenden “hadsiz”e değişti. Meşruiyet sağlamak için kullanılan adli süreç vurgularında sonucun beraat olması hedef göstermeyi değiştirmedir. Hedef gösterilenlere karşı yapılan eylemler “meşru” tonlamayla haberleştirilirken, bu meşruiyet karşıtlık üzerinden sağlanmaya çalışıldı.

05

1. KİMLER HEDEF GÖSTERİLDİ?

İncelediğimiz haberlerin 22'sinde öğrenciler, akademisyenler ya da her iki grubun "din düşmanı" olarak hedef gösterildiğini gördük.

22 haberin sekizinde öğrenciler, 11'inde akademisyenler, üçünde her iki grup hedef gösterildi.

1.1. "DİN DÜŞMANI ÖĞRENCİLER"

Öğrencilerin hedef gösterildiği haberlerin büyük çoğunluğu bir etkinlikte şarkı söyleyen öğrencinin tekil olarak, ismine başlıkta yer verilerek hedef alınması şeklindeydi.

"Boğaziçi Üniversitesi provokasyonlarında elebaşı olan [REDACTED] ten yeni skandal! Dini değerlerle böyle dalga geçti!" "Türkiye bir dönem Boğaziçi Üniversitesi'ndeki provokasyonlara şahit olmuştu. Söz konusu provokasyonların başını çeken [REDACTED], yeni bir skandala imza attı. Kendisini dinleyen kalabalığa sözde şarkı söyleyen [REDACTED], 'Dikkat Allah konuşuyor' ifadesini kullandı." *Takvim, 23.5.22*

06

Bu haberlerde Boğaziçi Üniversitesine rektör atanmasının ardından başlayan eylemler sıklıkla “provokasyon” olarak vurgulandı. Hedef gösterilen öğrenci de bu eylemlere katıldığı için ayrıca hedef gösterildi. Haberler, öğrencinin şarkı söylediği anda dile getirdiği “Dikkat Allah konuşuyor” cümlesinin yer aldığı kısa videodan oluştu.

Bu konudaki haberlerden birine daha yakından bakalım. Başlıkta öğrencinin ismine yer verilerek “dinle alay etti”, “eylemlerin öncüsü dini değerleri hiçe saydı” ifadelerinin yer aldığı haber ([a haber, 23.5.22](#)) beş satırlık spot ve bir satırlık haber metninden oluştu. Söz konusu haber metni “Boğaziçi Üniversitesi'ndeki eylemlerin öncü ismi, bu kez dini değerlerle alay etti” şeklindeydi. Altı satırda gelen hedef gösterme habere konu edilen video ve bu videodan alınan bir görüntü ile sitede yerini aldı. İsmi geçen öğrencinin öncülüğüne yapılan vurgu, yaşanan olayın tekil olmanın ötesinde tüm eyleme ve eylemcilere atfedilecek genellikte olduğunu anlatmayı hedefledi.

“Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde ‘Kutsal İnek Bayramı’ adı altında İslam’a hakaret edildi! Müslüman öğrenciler tepki gösterdi.” Takvim, 13.5.22

Bunun yanında toplu etkinlikte tüm öğrencilerin hedef alındığı haberler de bu başlıkta karşımıza çıktı. Ankara Üniversitesi’ndeki geleneksel İnek Bayramı’nda bir öğrencinin imam kılığında yaptığı performans hedef gösterme haberlerine örnek oldu.

Takvim Gazetesi’nde 13.5.22’de yayımlanan üstteki haberde, imam kılığındaki öğrencinin videosu ve bu andan fotoğraflar “İslam’a hakaret” vurgusuyla sunuldu. Haber metninde “Öğrenciler”e karşı “Müslüman öğrenciler”in tepki gösterdiği üzerinden bir karşıtlık vardı. Bu haberlerde hem imam kılığındaki öğrenci ismiyle hem de etkinliğe katılanlar toplu halde hedef gösterildi.

08

İnek Bayramı'nın neredeyse 80 yıllık bir geleneğinin yepyeni bir olaymış gibi skandal tabiriyle haberleştirilmesi ve haberdeki diğer vurgular dikkat çekiciydi. “%99'u Müslüman bir ülke”, “ilerleyen yıllarda yönetim kadrolarında olma ihtimali bulunan” gibi ifadelerle devletin yönetim kademelerinde yer almanın gerekleri ile ilgili bir çerçeve sunuldu. Tepki gösterenlerin “Müslüman öğrenciler” olarak tanımlanması ise hem diğer öğrencileri antagonize etmesi hem de bir grup öğrencinin dini kimliklerine dair varsayımda bulunması açısından sorunlu idi.

1.2. “DİN DÜŞMANI AKADEMİSYENLER”

Akademisyenlere yönelik haberlerin ise neredeyse tamamı dersteki beyanları üzerinden hedef gösterilen bir akademisyen hakkındaydı. “Peygambere hakaret” suçlamasıyla haberleştirilen bu metinlerde akademisyenin muhalif gazete Birgün'de de yazar olduğu sıklıkla vurgulandı.

"Rezil herif: Peygamber Efendimiz'e hakaret etti - Birgün Gazetesi yazarı Uğur Kutay, Sanat ve Tasarım Fakültesi Öğretim Görevlisi olduğu Yıldız Teknik Üniversitesi'ndeki derste Peygamberimize (sav) hakaret ve hadislerle alay etti. Kutay, itiraz eden bir öğrenciye 'Sen İslam propagandasının dayattığı zekanın bir ürünüsün' karşılığını verdi." Yeni Şafak, 14.12.22

"Rezil herif" hakareti ile başlayan "haberde" akademisyen Kutay'ın ifadeleri "eşi görülmemiş bir alçaklık" olarak tanımlandı. Haberde sürekli olarak Kutay'ın dine ve İslam Peygamberine hakaret ettiği söylenirken bu hakaretin mahiyetine dair çok az bir açıklama yer aldı. Düşünce, ifade, analiz özgürlüğü ve anayasa/uluslararası sözleşmeler ve mahkeme kararları ile güvence altına alınmış özgürlükler kapsamında değerlendirilebilecek ifadeler suç unsuru olarak tanımlandı. Haberlerde akademisyen "öğretim görevlisi" ve "Birgün yazarı" olarak tanımlanırken fotoğrafı da yayımlandı.

10

II. NASIL TANIMLANDILAR?

Hedef gösterilen öğrenciler ve akademisyenler haberlerde öğrenci ya da akademisyen oldukları belirtilse de onları tanımlayan tek kelime hiçbir zaman bu olmadı.

Özellikle öğrencilerin katıldıkları eylemler, hedef gösterilmelerini sürdüren sıfatlar olarak yer aldı. Öğrencilere yönelik kullanılan ifadelerden bazıları şöyle:

- Boğaziçi eylemcisi,
- Provokasyonların elebaşısı
- İslami değerlerle alay eden provokatörler
- Hakaretçi solaklar

Haberlerde “öğrenciler” ve “Müslüman öğrenciler” ayrımı da karşımıza çıktı.

Türkiye'nin bürokratlarını yetiştiren önemli okullardan biri olan Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde 'Kutsal İnek Bayramı' adı altında İslam'a hakaret edildi. Yüzde 99'u Müslüman bir ülkede ilerleyen yıllarda yönetim kadrolarında olma ihtimali bulunan öğrencilerin bu hareketlerine Müslüman öğrenciler ise tepki gösterdi.

“...Öğrencilerin hareketlerine Müslüman öğrenciler ise tepki gösterdi.” Takvim 13.5.22

11

Akademisyenlere yönelik “rezil herif”, “hadsiz”, gibi hakaret ifadeleri de kullanıldı.

**Hadsizlere suç duyurusu!
Müslümanlardan müptezellere karşı
ortak tepki**

**İBDA'cılardan hakaretçi solaklara
müdahale**

**Rezil herif: Peygamber Efendimiz'e
hakaret etti**

Yeni Akit, Yeni akit, Yeni Şafak

12

III. NASIL “DİN DÜŞMANI” OLDULAR?

Haberlerde “din düşmanı” olarak hedef gösterilme sıklıkla “dine hakaret-saygısızlık” ve “peygambere hakaret” başlıklarında ele alındı.

Dine hakaret-saygısızlık suçlamasıyla ilgili haberlerde bir etkinlikte şarkı söylerken dile getirilen “Dikkat Allah konuşuyor” cümlesi, geleneksel “İnek Bayramı” içinde yapılan bir etkinlikte sarık ve cübbe ile yapılan performans öne çıktı. Bir akademisyenin dersteki sözleri ise “Peygambere hakaret” suçlamasıyla haberleştirildi.

VI. HUKUKİ SÜREÇLER HABERLERDE NASIL YER ALDI?

Bu başlıkta incelediğimiz haberlerde “adli süreç” vurgusunun öne çıktığı da dikkat çekti. Sekiz haberde suç duyurusunda bulunduğu, soruşturma açıldığı bilgileri başlıktan vurgulandı.

13

"Hz. Muhammed'e hakaret" soruşturmasında karar verildi! Dosya Yıldız Teknik Üniversitesi'ne gönderildi

"Hz. Muhammed'e hakaret" soruşturmasında karar verildi! Dosya Yıldız Teknik Üniversitesi'ne gönderildi. a haber, 27.12.22

Boğaziçi eylemcisi dini değerleri hedef aldı... Soruşturma başlatıldı

"Boğaziçi eylemcisi dini değerleri hedef aldı... Soruşturma başlatıldı" Akşam, 23.5.22

Hukuki süreçler, haberlerde hedef gösterilen kişilerin "suçluluğunu" destekleme amacıyla kullanıldı. Bu vurgu, hukuki süreçlerin takipsizlik ve beraat ile sonuçlanmasında dahi değişmedi.

İnek Bayramı nedeniyle hedef gösterilen öğrenci geçmiş yıllarda benzer eylemi gerçekleştirdiği için hakkında suç duyurusunda bulunduğu ancak beraatle sonuçlanan süreç, suçlayıcı dil yinelenerek haberleştirildi.

14

O PROVOKATÖR YİNE SAHNEDE

2016 yılında da benzeri yaşanan provokasyonun öncü ismi yine [REDACTED]
[REDACTED] 2016 yılında da benzer eylemi gerçekleştirdiği için hakkında suç duyurusunda bulunan ve üniversiteden ceza alan [REDACTED] geçtiğimiz aylarda beraat etmişti.

“O PROVOKATÖR YİNE SAHNEDE - 2016 yılında da benzeri yaşanan provokasyonun öncü ismi yine ****. 2016 yılında da benzer eylemi gerçekleştirdiği için hakkında suç duyurusunda bulunan ve üniversiteden ceza alan *** geçtiğimiz aylarda beraat etmişti.” Sabah, 13.5.22

Aynı şekilde akademisyene yönelik haberlerde de takipsizlik kararı “hakkında karar verildi” başlıklarıyla haberleştirildi.

GÜNDEM

Hz. Muhammed'e hakaret ettiği iddia edilmişti: Akademisyen hakkında karar verildi

Yıldız Teknik Üniversitesinde müfredat dışına çıkarak Hz. Muhammed'e hakaret ettiği iddia edilen öğretim görevlisi Uğur Kutay hakkında, ceza soruşturması yapma yetkisinin ilgili Üniversite Rektörlüğüne ait olması sebebiyle görevsizlik kararı verildi. Dosya Yıldız Teknik Üniversitesi Rektörlüğü'ne gönderildi.

15:35 . 27/12/2022 Salı — DHA

“Hz. Muhammed'e hakaret ettiği iddia edilmişti: Akademisyen hakkında karar verildi- Yıldız Teknik Üniversitesinde müfredat dışına çıkarak Hz. Muhammed'e hakaret ettiği iddia edilen öğretim görevlisi Uğur Kutay hakkında, ceza soruşturması yapma yetkisinin ilgili Üniversite Rektörlüğüne ait olması sebebiyle görevsizlik kararı verildi. Dosya Yıldız Teknik Üniversitesi Rektörlüğü'ne gönderildi.” Yeni Şafak, 27.12.22

Hukuki süreçlerle ilgili kullanılan dil, başlıklardaki vurgular hedef gösterilen kişinin “suçlu” olduğu, “zaten bu suçu daha önce de işlediği”, “gereğinin yapılacağı” çerçevelerinde ilerledi. Yaratılan bu çerçeve, hedef göstermeyi meşrulaştırmaya çalıştı.